

"Brexit means Brexit"

Well, maybe

Helmersen, Ole

Document Version

Final published version

Published in:

Anglo-Files

Publication date:

2016

License

Unspecified

Citation for published version (APA):

Helmersen, O. (2016). "Brexit means Brexit": Well, maybe. *Anglo-Files*, (181), 88-92.

[Link to publication in CBS Research Portal](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us (research.lib@cbs.dk) providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 15. Apr. 2024

Comrade Corbyn

Ole Helmersen

Journal article (Publishers version)

CITE: Comrade Corbyn. / Helmersen, Ole. In: Anglo-Files, No. 179, 02.2016, p. 85-88.

Uploaded to [Research@CBS](#): December 2016

Af *Ole Helmersen*,
Lektor ved *Copenhagen Business School*

"Brexit means Brexit"

– Well, maybe

Den 23. juni afgjorde et flertal på 52% mod 48% af de 72% af briterne, der benyttede deres stemmeret i den ikke-bindende folkeafstemning om Storbritanniens fortsatte medlemskab af EU, at landet skal forlade fællesskabet. Dermed har 37% af det samlede antal stemmeberettigede briter truffet den vigtigste politiske beslutning i adskillige årtier på vegne af deres valgte politikere i det britiske parlament. I parlamentet var og er der stort flertal for forbliven i EU, men dette havde til sidst ikke modet til at tage deres politiske ansvar og afvise ønsket fra et mindretal om folkeafstemningen.

Folkeafstemningen i juni var kun anden gang nogensinde, at et EU-medlemsland har afholdt en folkeafstemning om at fortsætte sit medlemskab eller melde sig ud. Den første af disse blev også afholdt i Storbritannien, da daværende Labour-premierminister Harold Wilson i 1975 bad den britiske befolkning om at bekræfte medlemskabet to år efter, at landet havde meldt sig ind. Dengang blev resultatet et flertal på to tredjedele for at forblive i det daværende EF.

Britisk tilslutning i 1973 til det daværende EF skete uden en folkeafstemning alene på basis af en beslutning truffet i parlamentet.

Den unødvendige folkeafstemning

Folkeafstemningen i juni blev ikke holdt, fordi der er bestemmelser i den britiske forfatning, der nødvendiggjorde den. Faktisk har Storbritannien som bekendt slet ikke en skriftlig forfatning, som, i lighed med f.eks. den danske grundlov, kræver folkeafstemninger afholdt i givne situationer. Afstemningen blev heller ikke afholdt som resultat af et massivt pres fra befolkningen eller særlige politiske begivenheder. EU's statistiske kontor, Eurostat, måler jævnligt briterne til at være de mindst EU-begejstrede og mindst EU-interesserede blandt alle 28 medlemsnationers befolkninger. I den seneste måling fra maj 2015 var blot 20% af den britiske befolkning positive over for EU's økonomiske og monetære union, mens 43% mente at Storbritannien ville klare sig bedre uden for EU end som medlem. Men disse holdninger til Eurostats brede spørgsmål har imidlertid ikke slået igennem i briternes prioritering af EU som et vigtigt politisk emne i britiske valgkampe; tværtimod. Dertil kommer, at de fleste magtfulde interessegrupper i landet: Erhvervsorganisationer, fagforeninger, Londons finanscentrum, de politiske partier – bortset fra UKIP og dele af Det Konservative Parti – et stort flertal i parlamentet, mv. er tilhængere af fortsat medlemskab.

Den væsentligste forklaring på, hvorfor folkeafstemningen blev afholdt, skal findes internt i Det Konservative Parti. Skepsis over for EU findes i forskellige partier i de fleste af EUs 28 medlemslande, men i intet andet land end Storbritannien har EU-skepsis og direkte modstand mod medlemskabet i den grad domineret internt i et stort hyppigt regeringsbærende parti; i en sådan grad at interne forhold i partiet nu har ført til, at Storbritannien som det første land nogensinde måske er på vej ud af EU.

Situationen i partiet, der efter årtiers opvarmning til sidst førte til folkeafstemningen, dens resultat og dens foreløbige efterspil, er tæt forbundet med David Cameron. Da han blev valgt til partileder i 2005, ønskede han at modernisere partiet, bl.a. dets EU-politik. Et af de citater fra ham, som ofte nævnes, er hans udtalelser til partikongressen i 2006 om, at partiet skulle holde op med hele tiden at kævle løs om Europa og i stedet fokusere på problemer meget tættere på almindelige briter hverdag. Han opnåede præcis det modsatte. Hans periode som leder var præget af gentagne forsøg på at skaffe fred med partiets store EU-skeptiske fløj ved at give dem indrømmelser. Hver gang kom de tilbage og forlangte mere. Kulminationen blev den tale han holdt i januar 2013, som regel omtalt som Bloomberg-talen, hvori han udstak en kurs i tre trin: Først skulle partiet vinde valget i 2015; derefter skulle han genforhandle Storbritanniens tilknytning til EU og opnå indrømmelser på centrale punkter, såsom arbejdskraftens fri bevægelighed, sociale ydelser til indvandre og Storbritanniens økonomiske forhold til Eurozonen; og endelig skulle det resultat, han kom tilbage med fra Bruxelles, lægges ud til den afgørende folkeafstemning om at blive i eller forlade EU. Han gjorde alle tre ting – men tabte – og kastede dermed landet ud i en situation, som intet andet EU-land nogensinde før har befundet sig i.

Med i billedet af Det Konservative Partis interne forhold hører også den stigende frygt for United Kingdom Independence Party (UKIP). Partiet er karakteriseret ved en meget begrænset politisk dagsorden bestående af stærk modstand mod fortsat EU-medlemskab og stærk modstand mod indvandring. Partiet har meget begrænset direkte parlamentarisk indflydelse pga. af det britiske valg-system, men det har godt fat i vælgerne. Ved det seneste parlamentsvalg i 2015 fik partiet næsten fire millioner stemmer (og én plads i Underhuset), mens det ved de tre seneste valg til EU-parlamentet har klaret sig bedre og bedre; så godt at partiet i 2014 vandt det britiske valg til det parlament. Det har således været set som en trussel mod De Konservative og dermed været med til at skubbe partiet mod folkeafstemningen.

Hvorfor blev resultatet et flertal for Leave?

Selvom det som antydnet ovenfor har været almindeligt at forklare folkeafstemningen som et resultat af interne forhold i Det Konservative Parti, hører det med i billedet, at 17 millioner briter ikke stemte for *Leave* alene af den grund. Årsagerne til, at så mange briter stemte *Leave*, og at Storbritannien dermed står med det ene ben på dørtærsklen på vej ud af EU, stikker langt dybere.

Det er nødvendigt at skelne mellem, på den ene side, de politiske udviklinger og begivenheder både i Storbritannien og EU, som til sidst skabte en uomgængelighed omkring den folkeafstemning, og, på den anden side, de grundlæggende årsager i det britiske samfund, som førte til flertal for *Leave* og dermed muligvis *Brexit* på et eller andet pt. ukendt tidspunkt i fremtiden.

Afstemningsresultatet skal ses som et symptom på nogle dybtliggende forandringer og splittelser i det britiske samfund. Stigende ulighed, økonomisk afmatning, faldende re-

alløn, de velkendte klasseforskelle, langvarig sparepolitik, store geografiske og generati-
onsmæssige opdelinger af befolkningen har
alle medvirket til, at resultatet blev flertal for
Leave. Selvom befolkningen som nævnt ikke
rigtigt havde ønsket folkeafstemningen, brugte
de den til at sende et signal til politikerne,
som i virkeligheden ikke havde så meget med
EU-medlemskabet som sådan at gøre.

Valgkampen kom hurtigt til at fokusere på en
meget reduceret dagsorden. *Leave*-siden fo-
kuserede de på EU-indvandring og Storbri-
tanniens bidrag til EU-budgettet, anført af
Boris Johnson og Michael Gove fra De Konser-
vative og Nigel Farage fra UKIP, under sloga-
net '*let's take back control*'. *Leave*-sidens kam-
pagne var præget af en række eksempler på
grov manipulation med fakta, som de overve-
jende EU-fjendtlige medier aldrig rigtigt ud-
fordrede dem på. Et eksempel var den kon-
stant gentagne påstand om, at Storbritannien
betaler 350 millioner pund til EU og en sam-
menkædning med et budskab om, at de penge
kunne bruges meget bedre på f.eks. det briti-
ske sundhedsvæsen. For det første er tallet et
bruttototal, som ikke tager højde for at en stor
del af beløbet tilbageføres til Storbritannien,
og for det andet gik der kun få timer, efter af-
stemningsresultatet var kendt, før de leden-
de *Leave*-folk lagde afstand til deres eget bud-
skab.

Remain-siden fokuserede meget ensidigt på
de negative økonomiske konsekvenser af at
forlade EU, og de formåede aldrig at få afstem-
ningen til også at handle om, hvad EU egentlig
er for en størrelse og hvilke fordele for Stor-
britannien, der (også) er ved medlemskabet.
Meget kort sammenfattet kom afstemningen
simpelthen til næsten udelukkende at handle
om indvandring over for økonomi, og et fler-
tal valgte tilsyneladende at afvise frygten for
negative økonomiske konsekvenser, både for
landet og for dem selv.

Pro: threefishsleeping, creative common license

David Cameron trak sig dagen efter afstemningen

Efter afstemningen udtrykte mange, inklusiv politikere, der førte kampagne for *Leave*, overraskelse over resultatet. Men det burde imidlertid ikke overraske. En liberal indvandringspolitik kombineret med en liberal arbejdsmarkedspolitik samt reduktioner i de offentlige budgetter gennem adskillige år samtidig med en generel økonomisk lavkonjunktur siden 2008 var nærmest den perfekte opskrift på en afstemning med fokus på indvandring. Det overraskende var nok nærmere, at *Remain*-siden ikke i tide så, hvad det var for strømninger, der løb i den britiske befolkning. I det lys førte *Remain*-siden en doven og utilstrækkelig valgkamp anført af David Cameron, som tilsyneladende troede, at han endnu engang kunne vinde et valg på 'charme og lækkert hår.'

Et Labour-parlamentsmedlem, Jamie Reed, udtrykte det kort og præcist: "*It's an indictment of the UK that many of the poorest will vote to make their lives worse because they don't believe life can get any better*".

Hvad er konsekvenserne af Leave – melder Storbritannien sig virkelig ud?

David Camerons formål med afstemningen var én gang for alle at få lukket det EU-spørgsmål, som havde plaget hans og adskillige af hans forgængeres tid som formand for partiet. Hvis han havde vundet afstemningen med et overbevisende flertal, ville den ambition måske kunne opfyldes for en tid. Med det resultat afstemningen fik, kan man i stedet bedst betegne situationen i ugerne efter afstemningen som politisk kaotiske. Da et medlemsland aldrig før har forladt EU, findes der ingen drejebog for, hvad der skal ske og hvornår.

Da SNP forberedte sig på folkeafstemningen om skotsk uafhængighed i september 2014, forberedte man en hvidbog på 600 sider om, hvordan man ville gribe situationen an i tilfælde af, at man vandt den folkeafstemning. I forbindelse med EU-afstemningen viste det sig hurtigt, at *Leave*-siden ikke havde den ringeste forestilling om, hvad deres resultat skulle medføre. Umiddelbart efter valgsejren var sejrens fædre spredt for alle vinde. Ærkeopportunisten Boris Johnson vendte på en tallerken og skrev det modsatte af, hvad han havde sagt i valgkampen i en klumme i *The Telegraph*; Nigel Farage trak sig fra politik, og Michael Gove stak en kniv i ryggen på Boris Johnson, da denne bekendtgjorde sit kandidatur til formandsposten i Det Konservative Parti, efter at David Cameron trak sig dagen efter afstemningen.

De Konservative beviste endnu engang dets appetit på at have magten. Det har tradition for at få formandsopgør overstået i en fart i modsætning til Labour, som har ligget i konstant strid om, hvem der skal lede partiet i årevis. Det formandsvalg, der var planlagt til at tage et par måneder, blev overstået på et par uger med Theresa May som ny leder, efter at de øvrige kandidater trak sig, inden det kom til nogen afstemninger. Hun var selv for-

taler for *Remain*, men så snart hun var valgt, sagde hun, hvad hun og andre ledende politikere både hos De Konservative og i Labour har gentaget utallige gange, at '*Brexit means Brexit*'. Det er blevet gentaget som et mantra og lyder, som om det er mere møntet på at overbevise dem selv end befolkningen.

Uanset retorikken står regeringen med en meget vanskelig opgave, der formentlig vil vare adskillige år. Det første, og formelle skridt, i processen frem mod udtræden er, at Storbritannien skal iværksætte den såkaldte paragraf 50 i Lissabon-traktaten. Denne giver et udtrædende land to år til at forhandle en udtrædelsesaftale med de resterende 27 lande, som vel at mærke skal godkendes i hvert enkelt af disse lande. Men da briterne næppe ønsker helt at skære båndene til EU, er der et langt mere kompliceret og langvarigt forhandlingsspil, der skal iværksættes. Briterne har hele tiden sagt, naturligvis under indtryk af den kendsgerning, at landet afsætter mere end 50% af sin samlede eksport til EU, at man ønsker fortsat tilknytning til det indre marked. Indtil videre ser det ikke ud til, at briterne har travlt med at iværksætte paragraf 50. Måske sker det først langt inde i 2017 eller endnu senere. Måske ønsker briterne at afvente resultaterne af parlamentsvalgene i Tyskland, Frankrig og Holland i 2017 for derved at vide hvilke politiske ledere i de to store lande, de skal forhandle udtræden med.

Charles Grant fra tænketanken *Centre for European Reform* har opregnet, at briterne i virkeligheden skal forhandle seks forskellige, men samtidig stærkt indbyrdes afhængige aftaler:

1. Juridisk adskillelse fra EU (Artikel 50)
2. En frihandelsaftale med EU
3. En interim-aftale for Storbritannien dækkende tidspunktet mellem landets udtræden af EU og ikrafttræden af ny frihandelsaftale

4. Tiltrædelse som fuldt medlem af WTO
5. Nye frihandelsaftaler til erstatning for de 53 aftaler EU pt. har med enkeltlande uden for EU; lande som Indien, Kina, Brasilien osv.
6. Aftale om udenrigspolitisk, forsvars- og sikkerhedspolitisk samarbejde.

Adskillige kommentatorer har på den baggrund påpeget, at der nemt kan gå op til 10 år, før briterne er ude af EU og har fået forhandlet nye tilknytningsbetingelser. Til sammenligning kan det nævnes, at det tog tre år for Grønland at forhandle sig ud af dets tilknytning via Danmark til EU og 7 år for Canada at nå til enighed med EU om en frihandelsaftale, som vel at mærke ikke er det samme som den aftale om det indre marked, som briterne formentlig vil ønske.

Essensen i forhandlingsspillet for briterne er, at de fortsat ønsker tæt tilknytning til det indre marked, men uden at betale for fordelene, og samtidig vil de have fritagelse for den ene af de fire grundsten i EU's principper om det indre marked; nemlig den der handler om arbejdskraftens fri bevægelighed.

Som nævnt understreger den nye premierminister igen og igen, at der ikke er nogen vej tilbage; at der ikke kommer en ny folkeafstemning, og at Storbritannien **vil** forlade EU. Hun har udpeget tre stærke *Leave*- fortalere, Boris Johnson, Liam Fox og David Davis, til at stå for forhandlingerne om udtrædelse og senere en ny tilknytningsaftale. Men 17 af 23 medlemmer i hendes regering var *Remain*- fortalere ligesom det store flertal i parlamentet. Så det bedste svar på hvad der sker i fremtiden i denne sag, er vist, at det kan ingen sige med sikkerhed. Der er kun gået ca. tre måneder siden folkeafstemningen; tre måneder, som har

budt på massive forandringer i britisk politik og for Storbritanniens placering i den internationale orden. Foran Storbritannien og EU ligger adskillige års hårde forhandlinger, hvor meget kan ændre sig.

Ud over de problemer med Den Europæiske Union, som briterne har skabt sig, ligger der formentlig også uløste problemer med deres egen britiske union og lurer i fremtiden. Folkeafstemningen viste tydeligt, at Storbritannien består af fire nationer, som stemte forskelligt i afstemningen. England og Wales stemte *Leave*, mens Skotland og Nordirland stemte *Remain*.

Indtil videre har især skotterne udtrykt stor utilfredshed med at være blevet stemt ud af EU af englænderne, og den skotske førsteminister, Nicola Sturgeon, har flere gange sagt, at Skotland vil arbejde på at finde en måde til at forblive i EU, muligvis gennem en ny folkeafstemning om løsrivelse fra resten af Det Forenede Kongerige og derefter ansøgning om optagelse i EU.

Men også Nordirland kan vise sig at skabe problemer for den nuværende britiske stat, hvis det ender med britisk udmeldelse af EU; og her er der tale om problemer, der kan vise sig at være potentielt langt vanskeligere at løse, og som måske kan skubbe til den forholdsvis fredelige balance mellem katolikker og protestanter, som blev resultatet af Langfredagsaftalen i 1999, som afsluttede 30 års borgerkrig i provinsen. Den aftale giver mulighed for en folkeafstemning om genforening med Republikken Irland. Da der vil være stærke kræfter i Nordirland, der er interesseret i en sådan afstemning, og kræfter, der er stærkt imod, vil der være en risiko for opblussen af gamle konflikter.